Fra Det Kgl. Biblioteks tekstportal (tekster.kb.dk)

Forfatter: Torfæus, Thormod

Titel: BREV TIL: Magnusson, Arne FRA: Torfæus, Thormod (1690-10-02)

Citation: Torfæus, Thormod: ”BREV TIL: Magnusson, Arne FRA: Torfæus, Thormod (1690-10-02)”, i *Arne Magnussen - Brevveksling med Torfæus (Þormóður Torfason)*, Nordisk Forlag, s. 74. Onlineudgave fra Danmarks Breve: https://tekster.kb.dk/text/letters-001991698-000-shoot-L0019916980000026.pdf (tilgået 29. april 2024)

Anvendt udgave: Arne Magnussen - Brevveksling med Torfæus (Þormóður Torfason)

Ophavsret: Materialet er fri af ophavsret. Du kan kopiere, ændre, distribuere eller fremføre værket, også til kommercielle formål, uden at bede om tilladelse. Husk altid at kreditere ophavsmanden.

Læs Public Domain-erklæringen

TORFÆUS TIL ARNE MAGNUSSON. [Stangeland] 2. oktober 1690 (med en efterskrift underskr. 3. oktb.). AM. 283, fol., bl. 77—85. Äsg. Jónssons hånd.

Takker for A. M.s brev af 6/8 Kritiserer forskellige angivelser i Jens Mortensens nu modtagne norske krønike, deriblandt antagelsen af »Kongshoyden« som stedet for Harald hårfagers grav. Går derefter over til en udførlig redegørelse for Harald hårfagers kronologi og giver hovedpunkterne af de følgende norske kongers regeringstid — trykt i dansk oversættelse af J. Erichsen i Jon Loptsøns Encomiast s. 71—88, med forbigåelse af indstrøede bemærkninger af mere personlig art, således en opfordring til A. M. om at forfatte et dictionarium antiqvitatum over forældede ord.

Thil Arna Magnussonar aff 2. octob.

Intime a mice!

Hans goda schriffvelse aff 6. augusti med Jens Mortens. Slangerups Norsche kronicu heffi jeg nu a þessum dogum medtekid och þacha þad omak, po eg siai echi mikid aff henne at læra. Þad vilda eg giarna vita, effter hveriu exemplari hon er utsett, og ef pad er til, þvi hon differerar i sumu, serdeilis er pad um Haralds harfagurs begraffvelse, sem hon seigir se sa store haugur nordann firir kirkiunne, sem enn nu kallast Kongshoyden, jeg meina þar megi liggia Gutormr, sonur Eiriks blodoxar edur annar k[onung]r; hun selur og dauda Sancti Olufs til annum 1028, og adschilligt soddan. Vorm hefi jeg schriffad til og bedit hann vildi lata sinn son lesa Orcades i gegnum, þvi jeg veit hann hefur ongvar stundir. Jeg vona nu hvern dag brefa fra ydur, vexselen och Orkneyinga sogu og Biarnar Hytdæla kappa munud þer fengit hafa. Nu er at svara ydur fyrst uppa chronologiam, um epocham nativitatis regni et monarchiæ Haralds harfagurs, hvar um jeg i stæsta hast hripadis. 75nochud i brefvi capitains Michels. Enn um þetta gef eg þessa reglu. þad kann ecki hafast aff skribentanna reikning, þvi þeir haffa echi neitt vitat þar aff; probatur, þvi ongum kemur saman vid annann, odrum eigi vid sig sialfa; exempla Theodricus monachus setur uphaff rikis hans, sem þer schriffid, 852, enn ef þer reiknid oll hans ar lil Sancti Olafs dauda, sem hann heldur annum 1029, þa verþa pad 175 ar; subtraherid þau, þau(!) verdur uphaff rikis Haralds 854. Sæmundr frodi hefir allra þessa konga aratolu i numero 180; subtraherid þer hann af fatali Sanct Olufs ari, sem er vist 1030 (jeg tek pad ar, þvi pad er ufeilbart), kemur Haraldr til regeringar 850, fædis 840. Compendium Chronicorum (sem jeg kalla Fagrschinnu) gengur þvi næst i þeim 122 arum, sem pad seger lidid hafi fra dauda Haraldz harfagra til rikis Haraldz hardrada, sem byriadist a° 1046; subtrahend þau 122 aar her aff, vill Haraldur hafa daid 924; takid þar hans 73 regerings aar, kemur hann til rikis 851, fædist 841. Oddr munchur med sin 148 ar fra uphafi rikis Haraldar thil & 996 [1], sem hann vill Olafur Tryggvason reysti ut, giorer uphaff rikis Haralds annum 848, fædingar ar 838. Jeg vil halda Theodrico monacho til goda, po hann leti sig her uti informera aff islendschum och hrosar þeim firir þeirra speki, ur þvi þeir kendu honum echi, hvad sa kongr het, sem uppfæddi Hakon Adalsteins fostra i Englandi, sem hann kallar Hallstanum, eda neitt meir um þau umstandugheit, þvi hefdi hann sed efftir synchronismum hans, sem kom til regeringar a° 925 och hafdi Hakon hia ser, thil hann var 15 ar, og sendi hann til Noregs a odru ari effter sins fodurs dauda, þa hefdi hann vel set, at þetta kunni eche at standast, enn Adalsteins fostra nafn og Saxonis testimonium, po eigi væri annad til, utvisa synchronismum. Þad eina argument subverlerar alla þessa kalla, qvantumvis magna nomina, sva er þad bevisat, at þessir hafa echert vitat um Haralds aldur. Nu kemur Ari prestur hinn frodi; honum kemur echi heldur saman vid sig sialfan. Hann segir i uphafi, at Island hafi bygst i þann tid, er Ivar, son Ragnars lodbrok, let drepa Edmund hinn helga kong, enn pad hafvi verit anno 870, þa er Haraldur hinn harfagri var 16 velra. Þa vildi Haraldur vera fæddur anno 854, kom til regeringar anno 864, og þetta er um fyrsta ferd Ingolfs til Islandz, og þvi fylgir Landnama ogs. 76Arngrimr. Nu seger hann, i Hrafne logsogumanne, at hann hafi daid 60 arum effter pining hins heilaga Edmundar, þad er anno 930, enn Haraldur harfagri hafi daid einu eda tveimur arum þar efftir, enn hafi rikt i 70 ar oc lifad 80. Ef þer subtraherid þa aff 931 eda 932, þa vill uphafs ar regeringar Haralds verda annat hvort 862 eda 861, nativitatis 852 eda 851; so schilur hann a vid sig sialfann um tvo eda þriu ar. Sa computator, sem stendur i Haralds harfagurs sogu i Flateyiarbok, setur aratolu fra uphafi rikis Haralds harfagra (jeg tek burt Halfdanar svarta ar) til enda rikis Olafs Tryggvasonar, annum sc. 1000, 137 ar; þau subtraherud fra þusund lata Harald hafa komid til regeringar anno 863, fæddan 853. Landnama cap. 6 seger anno secundo effter Hafursfiardar orrosto, sc. 13. imperii Haraldz; þa vill hann hafa komid til regeringar anno 861, setid kyrr fyrsta ar, ellegar (sem þer vilit echi heyra, enn munud þo verda) debellerat finitimos reges, adur enn hann giordi votum, og reiknast sva þau tiu ar fra þeim tima til Hafursfiardar orrosto anno 872; enn schal pad consenterast, verdur Haraldur grafeldur at vera drepinn anno 977. Nu er nog omak til at vera jafnær. Þer vilid nu af ollu þessu giora ydur sialfum computationem, alleinasta til at conservera traditionem um Islands bygd, at Ingolfur hafi besied pad a sietta ari rikis Haraldz, sem verdur efftir ydar calculo 868, och tek[it] til at byggia pad a þrettanda ari rikis hans, enn pad vill verda effter ydar hypothesi (sem setid hann til kongs 862) annus 875 [1], og þridi effter Hafursfiardar orrosto, enn eche annar, og þad er þad fyrsta incommodum; þat annat, at þer gefid regering Hakonar jarls 19 ar, qvod caret authoritate, at jeg echi tali um annat, at jeg eche tali um þau 13 ar, sem Compendia segia hafi liþid fra dauda Har. grafeldz, til Otto kristnadi Danmörk, þar sem Har[aldr] grafeldr schal vera drepinn anno 976, þvi þau verda þa 12. Þo dæmum vid badir eche so liett um þeirra authoritatem i morgu. Sva concludera jeg, at efftir ongu þessu kunnum vær al fa vist ar, nær Haraldr er fæddur; gief þar fyrir adra reglu: Haraldz vitæ regiminis el monarchiæ exordia verda at takast ex hypothesibus, hypotheses ut af stortidindum, sem sig hafa til dregit; þær tek jeg tvær um

Islandz bygd, drap Edmundar og Hafursfiardar orrosto. Ari segir þa Ingolfur for fyrst til Islandz, þas. 77var Edmundr drepinn, þad kunne Ingolfur sialfur at vita oc vera komid fra honum, enn annum hefur hann gleimt; Ari hefur og eigi vitad meir af honum enn hann hefur lesid, og haldit hann annum 870, enn hvart sem þad er sa annus eda annar, pa stendur þad fast, at a þvi sama ari for Ingolfur fyrst thil Islands. Adrir schrifa hann 866; ef so væri, og hann væri imperii Haralds sietti, pa stædi Landnama sig, þvi siö ar þar effter væri 874, enn sidan þad er sched 20. 9br. die dominica, mun þad innfalla in annum 869, þvi þo Ingolfur hafi þa verid kominn til Islands um liaustit, þa spurdi hann þad, þegar hann kom afftur, at þad hafi sched, medann hann var a Islandi; þvi er þetta Ingolfs retta ar. Faum arum þar efftir, segir Ari, for Ingolfur at byggia Island; allir segia þat væri tveim arum effter Hafursfiardar orrosto, sio ar kunna eigi at reiknast fa. Til at vita Hafursfiardar orrosto tek eg þessa hypothesin: anno 869, þa Ingolfur for til Islandz, sagdi Ari Haraldur hefdi 16 vetra; Sæmundur honum synchronus og sva mikid meiri, at hann hefur censurerat um hans schrifft, leggur III ar bædi til hans lifs oc regeringar; þad kunni hann vel hafa utspurt; nu legg eg þau her til, þa hefir hann verit 19 vetra anno 869, þa vill hann verda fæddur anno 850, kom til regeringar 860. Nu segia bædi Chronicurnar og Flateyiar bok, at hann vann alt þad, sem deficeradi, fyrr enn hann bad Gidu, þad er med fullum ordum, og Compendium setur þad tveggia ara tid, og segir stad og dag, nær votum var giort a Hadalandi, þa hann var 12 ara gamall; nu er þad nog, og þo luckulegt tveggia ara verk at vinna þetta; þa schedi votum anno 863, og þa for hann yfir Dofra flail. Nu var hann X ar at vinna Noreg, þa stendur Hafursfiardar orrosta a° 872. Snorri segir har hans hafi echi verid klifft eda scliorit i tiu ar, þa Raugnvaldur schar þad; þar af sest, at fra þvi hann gerdi votum lidu X ar, þvi til forna schar hann þad. Eigla er alleina, sem segir hann hafi heitstreingt, þa hann tok arf effter fodur sinn, og hafi þa farid at strida uppa næstu konga og unnid Upplond, enn sa author hefur meint, þad hafi verid erfi heit, og veit eigi neitt um Gidu; enn hann ætla jeg at bidia at cedera Snorra og ollum þeim, sem confirmera hans sogn. Nu slær aldri feil, at islendschir hafa vitad, nær Ingolfur for at byggia Island efftir Hafursfiardar orrosto, at þat var tveim vetrum, a° 874; þessu er Snorri samþychr. So kann jeg echi betur at demonstrera epocham vitæ imperii et monarchiæ Haraldzs. 78eda Islandz byggingar enn af þessum fundamentum: 1°. At Ingolfur for til Islandz, þa Edmundr var drepinn; vissi þa alldr ara og rikis Haraldz. 2°. Vissi hvad lengi hann bardist til rikis. 3°. Hvad gamall hann vard, þo hann vissi eigi ara calculationem. 4°. Vissi nær hann for til Islandz effter Hafursfiardar bardaga. Nu er pessu i mot Landnama cap. 4, sem segir strax efftir fall Hersteins hafi Ingolfur og Hiorleifur forligt sig med pa fedga Atla jarl og Hastein og sidan buid schip og farid at leita Islands. I allri supputatione kemur ochur saman, þvi þer latid Harald hafa komid til regeringar anno 862, og þar fra reikni þer hans X ar; jeg læt hann hafa unnid Upplond fra a° 860 til 862 og reikna sva min X ar þar fra sva sem þer, enn ydur hefir yfirsiest pat, at per takid arinn, effter sem Chronicurnar telia pau, enn gefid eigi agt efftir, at þær gleima eins ars reikninge, enn segia þo badar, at hann hafi verit 4 vetur i Þrandheimi, fyrr enn hann dro i Vikina. Þa er annad hvort pau gesta i Þrandheimi, og til þess Hrollaugr giordist jarl, tveggia ara verk og eigi distingverad, ellegar Eigla og henni samhliodandi Flateyiar bok hafa rettara enn Chronicurnar, þvi þær segia, at þegar hann hafdi dispenserat Fyrda fylki, for hann til Sogns, og þadan til Þrandheims og sat þar um vetrinn; þad haust kom Þorolfur Kveldulffsson og Bardur haleischi til hans, oc par hofum vær pann fiorda vetur. So hefur hann pann fimta, sem hann var i Vikine, sem er annus 866, eche, sem per setid, fimti fall Atla jarls. Jeg hefi seqverat Chronicunnar, læt hann hafa farit or Fiordum i Vikina, enn reikna þo fiogur ar veru hans i Þrandh. og held fyrstu ars gesta vera odigererud og hefi deducerat pau i tvo ar, enn pad mun jeg corrigera effter Eiglu og Flateyiar bok, sem syna oss pad ar og pess gesta. Nu ef Atli jarl var drepinn 866 og Ingolfur for til Islandz at honum lifanda, þa vill pad eigi hafa sked a° 869, þa Edmundur var drepinn; enn væri Edmundur drepinn, sem Bromton seger margir haldi, 866, pa salveradist oll phænomena, sem astronomi segia. Enn þad verdur eigi, þvi 12. cal. decembr., sem er 20. 9br., er hann sleiginn die dominica, enn pad fellur inn a annum 869, þa er Dominicalis B. Vill þa Ingolfur hafa farid at finna Island premur arum effter dauda Atla jarls; pann nodum kann jeg echi at solvera, enn meina, at su præparatio til at leita landsins hafi varat i priu ar. Nu hafi per mina meining um Islandz bygd, læt mig giarnan leidretta, ef betri argument fæ, eda þers. 79nochur stadar kunnid at finna vissara ar um drap Edmundar. Ellegar hafi þer i sumum stodum errerat i calculatione authorum, sem þer citerit, þvi per segit Eirikr bloðox haffi effter Sæmundar calculo regerad tvo ar, enn hann reiknar honum fimm, so er visann »Tok Eirikur vid jofurs nafni blodox bratt, sem buendur vildu, var vigfimur vetur at lande Eirikur allz einn oc flora«, enn þad setur ongva tid. So er nu minn calculus:

Haraldur harfagri fæddur 850, kom til rikis 860, rikti 73 ar, do a° 933.

Eirikur blodox — x, — — — 933, — 3 ara parta, cessit 935.

Hakon Adalst. fostri — 919, — — — 934, — 26 [ar], — 960.

Har[ald]r grafeldur — 930 juxta Eiglam, 960, — 15 - , — 975.

Hakon jarl — 937, — — — 975, — 20 - , — 995.

Olafur Tryggvason — x, — — — 995, — 5 - , — 1000.

Enn nativitatis annus Olafs Tryggvasonar er mer miog suspectus, vegna þeirra storu bedritfta honum til leggiast a barns aldri, so vel sem aldr Gunnhildar k[onun]gamodur, þvi hun verdur at vera yfir attræd, þegar hun var sva chalux vid hann Rut, þvi echi satu Gunnhildar synir i K[onun]ga hellu, medann Tryggvi og

Gudrioður lifdu; enn Eirikur blodox var med elstum barna Haraldz, sem einhvor stadar stendur, og tolf ara for hann at heria, og i einum þessum hernadi fech hann Gunnhildar. Jeg meina þo heldur, at Eirikr hafi verid med yngstum sonum hans; enn af Þorolfi Skallagrimss. kann madr at rada nochurt af um hans aldur. Lengi hafdi hann burtu verit, segir Eigla, adur hann kom afftur til Islandz, anno 915 schal neppe sla feil; enn þa hafdi hann verit med Eiriki k[onun]ge, þa hann fech Gunnhildar, og var hans stafnbui, og schedi þetta, þa hann var i hofe hia fodur sinum og settur yfir Fiordu og Hordaland, adur enn Har. skiffti riki med sonum sinum, þvi i þvi schitfti hlaut hann Halogaland, Nordmæri oc Raumsdal; þad schiffte hallda Chronicur se sched, þa hann var 50 ara, þad er a° 900. Schedi þetta fyrri, þa verdur Gunnh[ild]r hafa verit yfir 10 vetra þann tima. Jeg held Harald eigi hafa skifft riki med þeim, fyrr enn hann var sextugr, sem þetri Undalini Chronica heldur. Jens Mortenss. seger, þa hann var fertugr, Flateyiarbok siotugur, oc ætla ec Tryggva fyrri drepinn enn anno 969 oc Olaf fæddan og Gunnhildar syne fyrr residerat i K[onun]g[a]hellu, oc þad kortar alt aldur Gunnhildar og gefur aheyranleg læti hennar med Rut. Lika þiche mer oliklegt, at Olafur Tryggva son hafi verid meds. 80keisara Ottone, þa Danavirke var unnit, og visa Hallvardz, sem citerast þar til, bevisar echert; þad er sva otruannligt at schrifa soddan um Olaff a barnsaldri, þvi sægi eg giarnan þer fyndit einhver rad um hans aldr; og þetta hefur Oddi munch þott, þo hann komi illa fra sinne decision; enn þat er vist, at a Haraldz grafeldz arum er hann fæddur, enn aldri kristnadi hann Gardariki ne kong Valdimar, sem var skirdur anno 998, sem fech keisar Basilii systir og vard sialfur i skirninne kalladur Basilius. Soddann verd jeg at taka i burt, þad schemmir up alla historiam. Þad er rimiligt hann vildi lata hann Valdimar kristnast, enn vera sialfur heidinn! Heimschir munchar hafa logit mart up honum til frægdar, þadt liver sa er vildi [1]. Vildut þer sia effter i Valdimari, Jarizleifi, Valdimari, Haraldi Rusiæ principum vitis og conferera vid vora, oc hvort born Jarisleifi hafa verit Valdimar, Visivald oc Holti hin prudi, og Haraldz dottir gifft hertuga Knud helga, ef þeir vita af þvi; Jarisleifur hefur verit princeps Norogardiæ; echi vilia lians brædra nofn koma yfir eins med Eymundar þatt. Þad nu her um. Þar þægi eg betri underretning, hvorninn þer siaid, at Jomsvikinga bardagi hafi stadid sub initium anni 994, þvi þad hefi eg hingat til echi observerat; þvi gef eg mig nu til at examinera Færeyinga þatt, oc finn eg þann mismun, at þer byggid uppa þad fundament aldur Sigmundar, at Haraldur grafeldur se drepinn a° 976, enn jeg fylgi þvi eigi. Vel stendur i Chronicunum, at fra þvi Eirikr k[onung]r rymdi landit at Hakon hafi rikt 26 ar, enn þeir reikna Eirike ichi meir enn tvo ar til regeringar, þar hann hefir regerat fyrst þat sem efftir var aff ari, þa fadir hans do, enn livat til ars þad var, veit eg eigi; þa regeradi hann nærri heilt ar efftir, þangat til Hakon kom um haustid og verdur tekinn til k[onung]s, þa hann kemur til Þrandheims, synist at vera sched firir jol, oc þad reikna jeg i hans aratolu; hafa þeir þa regerad badir i enda a anno 74 [2] oc uppha[fi] a 75 [3]; fra endanum a þvi fiorda reikna eg hans tid, þa er hann drepinn anno 960, sem þer meinid Ari og sa galdi Olafs sogu skrifari haldi. Enn vegna keisara Ottonis tertii æram, þa Danmork var kristnud, oc 13 ar, sem Compendium segir, þori jeg echi at færa hans dauda lengur nidur, i hvor vel Isleifs biskups vigsla oc þad hallæris aranna intervallum, sem Ari talar um, er i moti. Efftir þessums. 81fundamentis, sem þer setid, at Haraldur grafeldur hafi daid 976 og Sigmundur [1] verit þa IX vetra, fari þer fort enn til annum 91, þa þer setid Sigmund hafa farit afftur til Færeyia og fengit einn þridiung i fodurbætur, farid til Noregs og gifftst Þuridi meginecki[u] og farid med henni til Færeyia um haustid. Þar confunderi þer II ar i eitt. Jeg set Sigmund hafa farit til Færeyia og fengit einn þridiung, og sama sumar med schattinn til Noregs og hafft brullup anno 990, oc var þar til um haustid anno 91 og drog til Færeyia, var þar til þess ars enda oc upphafs anno 92, þa hann um vorid helt þing i Þorshofn, oc þa kugadi hann þann annan þridiung af Þrandi og for þad sumar til Noregs og um haustid til Færeyia, var þar þad ar ut og uphaf a anno 93 og gaf Þrandi dilation med efftersto̧ðunnar, for um sumarit til Noregs og var med Hakoni jarli, og seger þa Flateyiarbok efftir sinom galda reikning hann hafi þa verit 24 vetra; þa vill hann vera fæddur anno 979. Jeg set hann hafi verid 27 efftir minni hypothesi. Nu se eg echi, hvorninn þer kunnit at concludera, at Jomsvikinga bardagi hafi stadid sub initium anni 994, af þvi at echi skrifast um, hvad Sigmundr gerdi þad ar; þad kann sche echert at vera, og er þvi echi annotera. Næst er, hvert Þorir klacka og Biorn bretschi eiga eigi at segia Olafi Trygvasyne fra þvi slage, sem stod vetrinn fyrir þeir toludu vid hann, enn þat var anno 995. So meina ec Hallvardr (jeg nenni echi at fletta alt up) hals atti at hafa fengit um vetrinn, adur Augmundur dittur kom ut, hogg a halsin i Jomsvikinga bardaga, og Hallfredur hafi komid til Noregs haustid efftir; enn echi þarf at omaka sic her um, Flateyiar bok segir um vorid effter Jomsvikinga bardaga hafi Hakon jarl haldid þing og þa sent Þorir klacka og modurbrædur Olafs Tryggvasonar vestur um haf, þvi meina eg þad vera ofeilbarligt, at um vetrinn, adur Olafur kom til Noregs, stædi Jomsvikinga bardagi. Nu er svarad upa chronologia Færeyensem; vildi oscha þad kæmi oc undir revision, so þat mætti og so þrichiast. — Firir hans chronologiam firir Sanct Olafs sogu þacha jeg, nu fæ jeg eigi stundir at sia þar effter, enn sist kemur hun yfir eins med scriptoribus Anglicis, bædi um dauda Sveins, Aþalradz, Eiriks jarls; ef hann atti at drepa Ulfkel, þa vill hann hafa lifad anno 1016; seint kemur þa Sanct Oluf til Noregs, enn her um hefis. 82jeg nu echi tid at tala. Betra hofud ma sa hafa enn jeg, sem kemur aullu þvi til samans. Þad er alika og at consulera Saxonem og vora scribenta Snorra oc aþra. Þad þer bidied mig at effter sia, kann eg eigi enn nu, þvi kongsins bækr eru ecki heima, jeg mun þo snart lata heimta þær, þa schulud þer þad fa, enn jeg hefi her hvat jeg hefi upteiknat mer til effterretningar or Haraldz harfagurs sogu. Þess authoris calculum er [1] eigi sva sem þer schrifid hann, enn sem fylgir, þvi eigi gorir hann neina computationem, enn setur rett Halfdan svarti regeradi 22 ar, Har. harf. 73, Eirik blfodox] 1, Hakon Aþalsteinsfostri 26, Har. grafeldur 12, Hakon jarl efftir hann 20, enn hafdi radid 13 aþur, Olafur Tryggvason 5, Eirikr jarl 12, Sveirn og Hakon III, þad verdur effter minne computation (sem verdur at giorast nedan fra oc fra certa æra), ef þer reiknid fra anno 1000, rikis Har. harfagra begyndelse annus 863. Enn þar þer meinit, at su vulgar epocha Haraldz natalis uppa 848 eda 849 komi þar af, at þeir hafi reiknad nedan fra, kann vel sva

vera, þo meina jeg hon komi af þvi einu eda tveimr arum effter dauda Hrafn[s] logmanz, sem Ari tvilar uþpa; þeir hafa vist þotst vita, at Haraldur vard eldri, enn logdu þau ar echi bak vid hans aldr, heldur fyrr, þvi eigi hefur hann at þeirra meining vilst sva mikid um annos dauda hans sem nativitatis. Likligt er og, at soddan herra daudi hafi verit kunnigri enn hans fædingar tid. Gunlaugs ormstungu saga er echi heldur heima, hennar chronologia er þo betri i sumu enn adrar, þvi þar kunni þer at sia, nær Brians bardagi stod nochurneyen. Eigi neitt finst i B[r]ynhildar liodum meir a pappir i minni Eddu enn odrum, þo er hon eigi heldur heima. Catalogum Sveciæ regum hefi jeg sent ydur, enn oconfereðan vid Langfedgatal, sem jeg þa ecki hafdi. Þad er oc vist, at oll min chronologia gengr til baka, siþan jeg hefi fengid Haraldz hilditannar saugu oc se þar med fullum bokstofum, at hann hefir ordit halfft annad hundrad ara gamall og Haraldur Gormsson regerat 80 ar, 30 med fodur sinom, sem er directe mot Flateyiar bok, enn soddan schilur mig 70 ar; kannsche jeg fai rad med þau. Haraldur Gormss. turberar echert, enn þo er sva su calculatio nidur sett, at jeg veit eche þrimur arum at kotra þar inn, nema aull brialist. Mer þichir best vid foreinum ochur i chronologia; jeg se ydur þetta hættulausts. 83at halda um Islandz nativitat oc sva Haraldz, efftir þvi þad byggist upa synchronismos martyrii Divi Edmundi teste Ara froda, oc bædi Snorri og Langfeðga tal [1] halda þad sama, þo þeir leggi þriu ar til. Jeg meina af þessu fundamento, enn þo þad tueradi ecki oll þarticularia, þa krefdist eigi af historico, serdeilis antiqvario; nog væri, þegar universalia subsistera. Þer vitid, hvat þad hefur kostat at consulera evangelistana i universalibus, koma þeir þo yfer eins; þar discurrerar Rudbeccius erudite um; enn nu kemur her ollu til samans bædi um Atla jarl og annad. Jeg se af Haralds hardrada gestis i Siciley, at hann hefur verit undir Georgio Maniace, sem sidan vildi verda keisari og varþ sleiginn; hann segist at hafa gort mikid i Siciley. Þar sem þer vildud elffter sia hans gesta, kynne madr at conferera um þessa stadi, sem mætti vera innteknir. Þar um ma hafa schrifad Georgius Cedrenus oc Johannes Curapalates, sem lifdu þann tima; Zonoras lifde sidan, ma eche hafa gleimt þvi, og Michael þsellus [2]. Er under, ef Haraldur hefir giort so mikid, at þar schule eche stingast a. Vildut þer lata mig vita, hvat þessir authores græco-latini kosta. Sa Michael Catalactus, sem vorir nefna, er Michael Paphlago, enn Michael Calephates vard blindadur a° 1041, þa hann ætladi at setia drottning Zoe af, og þad vid tumultum þopuli. Hvor veit, utann Haraldur, hafi hann verit Αλό- [ɔ: Αρχα-] γατωρ Stratiotarum, seu eqvitum præfectus, eda þad jeg meina hærra, αχόλουθος Barangorum, Væringia præfectus, drotningunne til þenustu hafi [3] gert uprören og blindat hann, enn siþan verid þar undir Constantino Monomacho, og komist i onad og stolit sig burt; þetta mun vera tilhæfid. Vildud þer lata mig vita einn godan authorem, sem hefur schrifad um statum imperatorum Constantinopolitanorum þeirra tima; þad er so jejunum at schrifa um þetta og vita echi neitt af historia illorum temporum og statu aulico og militari; um polota svarf, padreimis leiken og ordid midhæfi vildi hann erkynde sig. I Orkneyia sogu observera, at kossen til Capo de Ortegal, ef þad er Þra[s]nes, kann eche subsistera, sem hann þar stendur, og hvad verdur af Narbona? Firir alla luti bid eg hann vildi giora sinns. 84stærsta flid at na copiu af pantabrefinu, sem Orkneyiar oc Hialtland eru pontud, þvi þar liggr mest a. Þer latid mig vita, hvat þer hafid fengid i Jullande; biscupa catalogum i allra k[onun]ga tid þarf jeg, þvi Norscha Cronica er sva slett, at hun nefnir ongva siþan Sancti Olufs tid. Jeg veit þer hafid og fengit adalens ættartolur, norschra þarf jeg og med. Annat hefi jeg schrifad ydur i hinum brefum; latid mig vita, hvorninn biskup Jone ridur af og annat tilstand, sampt hvornin ydur fellur þau anslaug jeg gaf ydur; jeg veit echert betra her; lofid þer þar firir at gora Dictionarium antiqvitatum vocum obscuriorium, þar uti præjudicerid þer echi ydar principal, þvi han gorir þad þo ecki, enn þad er naudsynia verk, og ef þer giorid þad ecki, veit jeg ongvan, sem þat mune kunna at gera; mun eche heldur annar koma, sem fær þau tok a antiqvitatum, sem þer hafid, og þo fengi, mun þurfa tima og heilabrot. Svenonem Aggonis þeinke þer uppa. Væri Ogygia at fa, hefdi jeg hana giarna, enn þad undrar mig ongvir vorir kongar skulu koma þar lieim. Latid mig vita, i hvorium eingelschum historium þer hafid lesid um Brian kong, og þer hafid schrifad mer til forna um Comositum [o: Conqvouarum) og fleiri; veit eg þar hefir verit polyarchia, enn ad þetta hafi verit pyratarum reges, trui jeg echi; eigi var Kiarvall Ira kongur þad, þvi hann setti Eyvind austmann til landvarnar; þa hafdi hann land. Vita vilde jeg og, hia hvorium engelschum scriptore þer hafid set, a hvoriu ari Thorgesius var i Irlandi, þvi þer hafid schrifad mer til um þad til forna. Jeg undra mig, at nobilissimus episcopus Mag. Þordur, vir matematicus, schrifar i annotatis ad cap. VI Landn., at echi vardi um eins eda þriggia ara mun in genesi þatriæ inqvirenda, þvi eigi munu genethliaci vilia heyra þad, sem af horoscopo eiga at dæma um rikia, landa, stada og singulorum hominum fata, hvad marger hafa anvent stærsta flyd ad inqvirera um natalem Romæ; sama synist cujusqve patria at meritera. Þvi laudera jeg ydar industriam, at þer vilit eche superficialiter schrifa um, nær Island er bygt. Jeg hefi schrifad þar um i appendice vid Haralds harfagurs historiu, þar jeg monstrera colonias partium Islandiæ, fra hvorium platzum Noregs serhvoriar eru komnar, So mikid jeg kann sia; pvi pad heyrir pvi seculo til og er bædi islendschum oc norschum schylda at vita, og devincerar innbyrdis posterorum affection. Enn ar, nær Island bygdist, kunni jeg eigi solide at demonstrera, pvi jeg hafdi pa echi set Schedas Ara froda, sem alla uplysings. 85giora og visa, hvad fundament bædi hann hefer hafft og adrir, sem odruvis hafa senterat, sem med þessum appendice visast. Jeg tala eche um þær absurditates, sem fyrst eru visadar, vil tala um Ara, Snorra og Landnamu og Olafs sogu Trygvasonar schrifara nochud betur. Ari hefir schrifad, at anno 870 leitadi Ingolfur Islandz, sama ar Edmundur var drepinn; þa setur hann Harald at vera 16 vetra. Þeta er sa einn synchronismus, sem er fundament til Islands bygggingar ars; þa vill Haraldr vera fæddur a° 854. Nu skyldi hann effter hans mening lifa 80 ar, vill þa vera daudur anno 934 oc so sem hann schyldi anno 870 vera 16 vetra, vill og þad sama ar verda hans sietta regeringar ar; og ef hans 10 ar, sem hann schyldi vinna Noreg, schulu reiknast fra hans fyrsta regerings ari, vill Hafursfiardar bardage innfalla in annum 874; enn skulu tvo ar præmitterast, til votum var gert og hann var 12 vetra, vill hann hafa stadid

anno 876, Island begynt at byggia 878. Nu hefur annar vitur madr, hvort þad er Snorri (sem þessu þo synist fylgia) edur annar, fundit verum annum passionis Edmundi, annum nimirum 869; latid passera, sem Ari schrifar, at Haraldr hefur þa verid 16 vetra (og þad til at elicera veritatem, þvi sama ar er Island af Ingolfi uppsott), þa vill Haraldur vera fæddur a° 853. Nu concederar hann Ara, at fra annum 853 hafve Haraldr lifad 80 ar, vill þa Haraldur hafa dait effter Ara calculo a° 933. Þad concederar hann og sva Ara; enn vegna þess hann hefer vitat Harald hafa ordinn 83 ara, og þad at Ari frodi tviladi upa, hvort Haraldur do einum eda tveimur vetrum effter Rafn lok logsogn, kunne hann eigi ad deprimera æram mortis lengra, þvi Ara kunni echi yfir þriu ar þar uti at hafa sleigit feil; þvi verda þau III ar setiaz framan a æfi hans oc exalterast sva mikid æra nativitatis, verdur sva Haraldur fæddur a° 850. Nu hefir hann vitad, og mer synist verid in confesso, at Haraldur var 10 ara, þa hann tok vid riki, var tvo ar at compescera tumultum finitimorum regum, 12 vetra, þa hann giordi votum, X ar at vinna Noreg; tvo ar þar effter byg[dist] Island. Þelta hefir Snorri oc Langfedga tals author seqverad, jeg og seqvera, nema þer visid mer annad betra eda nochur annarr, þa cedera jeg fortioribus rationibus haud invitus. Landnamu schrifar[i] og author Olafs Tryggvasonar sogu hafa gengit effter traðitionibus Ara: 1°. At Haraldur var 16 vetra, þa Ingolfur for at leita Islands; 2°. At Haraldur do einum vetri (þvi þad kom honums. 86best til passa) effter at Hrafn tok logsogn; þad er, hann do anno 931; vill þa Haraldur vera fæddur anno 851, kom til regeringa 861. Nu gengur hann [1] aldeilis fyrir by synchronismum Islands leilunar og draps Edmundar (sem þo er fundamentid), þvi þad kann hvorki koma saman vid annum 870 eda 869, oc lætur þad sietta regeringar Haraldz ar innfalla in annum 867, og setur at siounda ar þar effter hafve Ingolfur farid at byggia Island og þad hafi sched 2 arum effter Hafursfiardar orrosto. Vill þa lata þad fyrsta og annat ar Haralds hafa gengid i hlaupid, meþan hann færdi strid med finitimos, og i uphafi þess þriþia ars (sem Compendium magna ratione et authoritate aliorum segir) giort votum og strax farid yfir Dofrafiall. Þetta kemst alt heim og er artuglega firir komid, enn fundamentum er eche solidum sva sem þad fyrra. Nu kann jeg echi meir giora her vid, jeg hefi nochra daga brolid heilan um þetta og eigi gert annad, þvi þad er eigi at hlaupa til, enn þad var vel þer gafud mer anledning at þeinkia um þad, ellegar hefdi jeg latid þad lyda, þangat til jeg tek til, eff gud lofar, at revidera þad til forna hefi schrifad, þvi þetta verd jeg at hafa firir epocham monarchiæ Norvegicæ, sem mann ma endiliga vita. Þer citerid i ydar brefi Ara schrifft um norscha konga; þar um bid eg ydur meira at lata mig vita, hvort þad er til, þvi eitthvad hafid þer firir ydur; jeg vil setia her til rationem, sem sa schriffari Haralds harfagra historiu i Flateyiar bok ma hafa hafft, sem digererade retro, gefur fædingar ar [2] Haralds harfagra in annum 853, regerings 863; hann hefur hafft verum martyrii Divi Edmundi annum 869 til synchronismum fyrsta reisu Ingolfs, og setur efftir Ara hann hafi verid Haraldz ætatis 16, ar regeringar sietta, lætur Harald hafa lifad effter Ara sogn 80 ar, hefur sva Haraldur daid a° 933, setur so þau 3 ar, sem hann heffur verit eldri, eins og þar, til baka aldurs hans, so hann deie a° 936 [3], enn þa verdur honum Hafursfiardar orrosta i þad minsta a° 873 [4], Islands fundur tveimur arum seirna. Þessi 3 ar tekur hann af regeringar arum Haraldz grafeldz oc lætur þau verda 12. Hvad fundament hinir, Sæmundur oc þeir, hafa hafft, sem sva mikid exaltera Haraldz æram, þo þad se vanitas, þa væri þo gaman at vita þad, þvi upp a eitthvad hafa þeir bygt, enn þann laborem relinqvera jeg ydur. Her fylgir med enn nu þad, sem emenderasts. 87vill eda innfærast i Orcades; eru barbarismi og þvilikt, sem ma finnast heil hop, enn þad committera jeg alt ydar fidei. Þa papirinn kaupid, vitid þer jeg vildi hafa eitt eda tvo exemplaria regal papir, tvo eda þriu goþan papir; vanti þar nockora peninga til, ef þer erud vid midel, bid jeg ydur at legia þa ut; ef ydur sva synist, vil jeg schrifa ydar principal til og bidia hann þar um; þeir skulu sendast nidur med vexsel, þegar jeg veit þad. Lika sva lett synist af þessu at tuera þad, at Island se bygt a° 877 sem 874, þvi her kemur synchronismus Edmundi, expeditio Ingolfi saman, ætas Pulchricomi, bædi hans 16da ar og alldur 80 og þau 3 ar, sem adrir setia til ad framan [1], adrir til baka, her i setiast tvo ar firir votum, tiu til stridsins, tvo sidar.

6

6*

Um þetta er Arne Magnusson bedinn.

1°. Efftir hvoriu exemplari Jens Marteinss. Chronica er utsett. 2°. Um peninga, eff med þarf, til Orcades. 3°. Um Ara chronicu. 4°. Ad kaupa eitt eda tvo exempl. regal papir og tvo eda þriu godan papir. 5°. Hvad gudvefur og pell er. 6°. Hvorninn citerast schal or Bollando um Ansgarii breff. 7°. At efftersia i Valdimari, Jarizleifi, Valdimari, Haraldi Russiæ principum vitis og conferera vid vora, og hvort born Jarizleifs hafa verit [2] Valdimar, Visivald, Holti prudi, og Haraldz dottir gifft hertuga Knud helga. 8°. Umm Jomsvikinga bardaga underretning, at stadit hafi sub initium anni 994. 9°. At sia efftir Haraldi strenui gestis i Siciley. 10°. At lata vita, hvad kosta Georgius Cedrenus og Johannes Curapalates, Zonoras, Michael Psellus. 11°. Hvad polota svarf, padreimis leikur, midhæfvi er. 12°. At na copie af Orkneyia pantabreffvi. 13°. Lata vita, hvad hann hefir fengid i Jullandi. 14°. Um biskupa catalogum. 15°. Um adelens ættartolur. 15° (!) Svenonem Aggonis, og Ogygiam. 16°. Um Brian kong, i hvorium engelschum hann hefur um hann lesid. Item Conqvovarum. 16°(!) Hvad mosur er firir tre. Item husasnotru. Consuleradur um Þorstein Hallsson, Þrand a Upplondum, Hreidar heimscha, um Rafn frænda Sigvatz, um stulkuna, sem Magnus k[onung]r vildi liggia hia, Raudulf og Emund, alla þessa pælti i hverri veru honum synast þeir vera. Nu kemur mer i hug at setia effter Sæmundar froda tale ætatem Olafs Tryggvasonar, at hann se fæddur a° 963, serdeilis þar Oddur munchur upreiknars. 88oll

hans ar, hvar hann hafi verit, og giorer hann 32 ar, þa hann vard kongur, þvi þetta er alt likligra vid hans bedriffter, enn at eitt barn kunne hafa gert þetta, og kann Tryggvi vera drepinn a odru ari rikis [1] Haralds grafelds. Væri og eigi olikligt Hakon Adalsteins fostri hafi eigi so lengi regerad, enn annat hvart verþa hans regeringar ar at kortast, eda þetta verdr a fyrstu Grafelds arum at vera sched. Villdud þer effter sia, hvad þa thesin kann at tuera. Mer kann varla at koma i hug, þer eda nochur annar rnunud disputera mitt fundament, at Ari segi Ingolfur hafi farid fyrst til Islandz a þvi ari þa Edmundr k[onung]r var drepinn, og þad aff þvi ordi »Island bygdist«, so sem þad eigi eigi at schiliast firir þat hann leitadi þad upp, þvi ef þer vilid schilia þad firir þann tima hann for at byggia þat, þa hefur hann farid at byggia þat firir Hafursfiardar orrosto; enn þat concederast eigi. Þvi veit eg eigi annad rettara enn þetta, oc liost er, at uppa þetta fundament hafa þeir bygt, sem firir annum 870, annum martyrii Edmundi, hafa bygt uppa 869. Nu eru kongsins bækur komnar heim, og sendist innlagt þetta bref, sendiz til Bergen; mig undrar ongann zedil med postinom hafa feingit, eda neirn kunnschab, hvort vexselen er kominn fram eda neitt annat, jeg veit min breff oil eru kominn til schila. Adieu.

3. 8br.